

Skötselplan för naturreservatet Ryfors i Mullsjö kommun

Syfte med områdesskyddet

Att för framtiden bevara ett område av urskogskaraktär där man låter skogsbeståndet fritt utvecklas mot urskog för att därigenom skydda ett orört ekosystem. Att bevara områdets kontinuitet – d v s den i tiden obrutna existensen av ett skogsekosystem av en naturlig uppsättning arter av träd, buskar och djur. Varje form av ingrepp i reservatet strider mot syftet med reservatsbildningen.

Beskrivning av området

Administrativa data

Objektnamn	Ryfors
Objektnummer	06-1381
Skyddsform	Naturreservat
Beslut om Natura 2000	Ja (SE0310531)
Län	Jönköping
Kommun	Mullsjö
Socken	Nykyrka
Naturgeografisk region	Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida.
Karta	Terrängkarta: 7DSO Fastighetskarta: 7D4g
Lägesbeskrivning	Reservatet är beläget söder om Ryfors bruk vid Tidan, cirka 3,5 km sydväst om Mullsjö.
Fastigheter	Sörarp 1:6
Markägarkategori	Stiftelse
Gräns	Enligt Länsstyrelsens beslut om bildande av naturreservatet Ryfors 1991-09-10
Förvaltare	Stiftelsen Ryfors gammelskog
Areal	34,7 ha.

Markslag

Skogsmark	34,1 ha
Övrigt	0,6 ha

<i>Naturtyper</i>		<i>Natura 2000-habitat</i>	
Barrskog	31,2 ha	Västlig taiga (9010)	31,2 ha
Tallmosse av skvattramtyp	0,4 ha	Skogsbevuxen myr (91D0)	0,4 ha
Ung barrskog	2,5 ha		
Siktgata	0,6 ha		

Topografi, geologi och hydrologi m.m.

Reservatet gränsar till Tidan, strax innan ån rinner ut i Stråken. Terrängen närmast ån är flack. Längre österut blir terrängen något mer kuperad. Jordarten är en sandrik morän och berggrunden består av granit.

Historik och markanvändning

Området har troligen nyttjats för bete, vedbrand mm under flera hundra år. Den första kartan över området är från 1720-talet. Där beskrivs området som hårt utnyttjat, nästan inget dugligt virke gick längre att få från skogen. Området betades fram till slutet av 1800-talet.

På 1880-talet ingick skogen i en stor engelsk park som anlades kring Ryfors bruk. I denna parkstil var det vanligt att man lät en bit "riktig" skog ingå och de 34,7 hektar som numera utgör naturreservat kom därvid att bli en del av parken. Troligen nyttjades skogen då inte i någon nämnvärd omfattning. Som minne från den här tiden finns en siktgata i reservatets västra del samt sittstenar här och där längst stigarna.

Några större skogliga åtgärder har således inte gjorts under åtminstone de senaste 120 åren. Under decennierna innan reservatet bildades togs dock vindfällerna om hand och mindre avverkningar och planteringar gjordes. En del dikningar har gjorts.

Området blev naturreservat 1991.

Växt- och djurliv

Ryfors är en barrblandskog som är ovanligt rik på gamla och grova träd. Reservatet har urskogskaraktär. Det har i princip varit orört från avverkningar och andra åtgärder sedan mycket lång tid tillbaka. Urskogen består av tall och gran, cirka 150 – 250 år gammal, med såväl friska som döda träd. Medelåldern är cirka 160 år. Vissa tallar är äldre än 300 år. Lövinslaget är litet. Det finns en siktgata från Ryfors herrgård som hålls öppen. I områdets södra del finns ett yngre tallbestånd. I den nordvästra delen finns en granplantering, anlagd i mitten av 1970-talet.

Nedfallna träd ligger till stor del kvar och tillgången på död ved är mycket god i reservatet (inte minst pga. stormen 1995). Mängden grova och döda solexponerade träd ger goda förutsättningar för en intressant vedinsektsfauna.

Området var hårt angripet av granbarkborre under nittiotalet och det står fortfarande kvar döda granar i grupper.

De biologiska bevarandevärdena är knutna till den gamla skogen med torrakor, torrträd och äldre granlågor. Flera värdefulla lavar och vedsvampar har påträffats. Området har dessutom höga naturvärden som ett relativt orört ekosystem.

I den östra delen av reservatet finns en liten blöt lövsumpskog med klen björk och tall. Där växer vitmossor, tuvull, hjortron och missne.

I väster ligger en siktgata från Ryfors herrgård. Stora träd saknas här men det finns enstaka små granar, glasbjörk, tall och rönn. I fältskiktet växer bl a odon, blåbär, björnmossa och vitmossor. I buskskiktet finns det enstaka viden.

Det har påträffats flera värdefulla lav- och tickarter på många av torrakorna, torrträden, de gamla senvuxna granarna och på äldre granlågor, t ex ärgspik, kornig nållav, ullticka och gränsticka. I den östra delen är hänglavsförekomsten riklig med mängder av garnlav draperad kring tallstammar och det förekommer även talltagel.

I gammelskogen har fynd av tretåig hackspett gjorts, liksom brandkronad kungsfågel och sparvuggla. Längst Tidån är det gott om försärla.

Kända förekomster av signalarter finns samlade i bilaga 1b.

Friluftsliv

Reservatets närhet till Mullsjö och dess lättillgänglighet inbjuder till närrekreation. Stigarna är väl använda. Området används flitigt av både naturvetenskapligt- och historiskt intresserade p g a de mäktiga gamla träden, områdets historia som engelsk park och närheten till Ryfors bruk och Ryfors golfbana.

Skyltning till reservatet finns från den stora rondellen i Mullsjö. En stor grusplan fungerar som parkering både till reservatet och till Ryfors bruk. Det står en informativ skylt i en vacker järnställning med skiffertak vid huvudingången till reservatet. Här och längs vägen finns en trädgårdsgård. Breda stigar korsar området både i nord-sydlig och i öst-västlig riktning. Södra Vätterleden följer den nord-sydliga stigen och är markerad med orange ringar på träden. Stigarna är underhållna och träd som fallit över dem är uppkapade i bitar och lagda åt sidan. Det finns också mindre stigar i området.

Den västra stigen går ner till Tidån och till Pinnabron. Här och var finns det informationsskyltar på teman som förekommande trädslag och nyttan av död ved. Vissa av träden som skyltarna informerar om är dock avbrutna eller döda. I stigkorsningarna finns det vackra vägvisare i plåt. Mitt i reservatet står en talarstol tillverkad i ett stycke av en grov trädstam. Den användes vid invigningen av reservatet 1991 och är i dag hårt angripen av myror. I den södra delen ligger den högsta granen i reservatet bevarad under tak. Här och var finns sittstenar från den tiden när skogen ingick i den engelska parken. Flera av dem är övervuxna av markvegetation.

Talrika vindfällen från stormen 1995 gör att skogen utanför stigarna bitvis är svårframkomlig.

Reservatsgränsen är delvis markerad.

Dokumentation

Carlsson, Å., 1996. Vegetationshistoria i Ryfors Gammelskog.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län, 1991. Beslut ang Naturreservatet Ryfors i Nykyrka socken, Mullsjö kommun.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län, 1991. Skötselplan för Naturreservatet Ryfors.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, 1999. Nyckelbiotopsinventering av skyddade områden i Jönköpings län. Meddelande 1999:37.

Shaikh, N. A., m fl, 1989. Berggrundskarta, serie Ah, nr 11. Sveriges Geologiska undersökning.

Mål och åtgärder för skötseln av reservatet

Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Reservatsområdet är indelat i två skötselområden, vilka utgår från den skötsel som ska genomföras.

Skötselområde 1 – Barrskog		33,1 ha
Naturtyp:	Barrskog av blåbärstyp	31,2 ha
	Tallmosse av skvattramtyp	0,4 ha
	Tallplantering	1,5 ha
	Granplantering	1,0 ha
Natura 2000-habitat:	Västlig taiga (9010)	31,2 ha
	Skogbevuxen myr (91D0)	0,4 ha

Beskrivning

Skogen innehåller många av de för naturskogar karakteristiska elementen som gamla, grova eller senvuxna barrträd, grova, döda stående och liggande träd i olika former och en hel del rotvältor. Trädsiktet domineras av tall och är flerskiktat och luckigt. Många träd är gamla, de äldsta över 300 år och medelåldern är cirka 160 år. Skogen norr och väster om stigen är något yngre. Inslaget av gran är här större och andelen död ved något mindre än i resten av reservatet. Det finns också en liten lövsumpskog med ung, klen glasbjörk och tall i området.

En tallplantering anlagd ca 1965 ingår i skötselområdet i sydost. I nordost finns en tät granplantering från mitten av 1970-talet, delområde 1a.

*Bevarandemål*¹

- Utbredningen av naturskogsartad tallskog (västlig taiga) ska vara minst 31 ha. Skogen ska hysa en artrikedom av mossor, lavar, svampar och vedskalbaggar.
- Arealen skogbevuxen myr skall utgöra 0,4 ha.
- Det ska finnas mellan 10 och 20 grova träd (över 30 cm i diameter) per hektar.
- Död ved ska förekomma med minst 30 m³/ha (lågor och torrträd, diameter >10 cm), varav minst 10 m³/ha utgörs av grova lågor och torrträd (diameter > 30cm).
- Det ska finnas minst 10 plantor per hektar av ung tall med brösthöjdsdiameter mellan 1 – 15 cm.
- Lövinslaget ska vara minst 10 % men högst 30 % av virkesvolymen.
- Tallinslaget ska vara minst 40 % av virkesvolymen.
- Graninslaget ska vara minst 40 % av virkesvolymen.
- På minst 5 lågor ska det förekomma ullticka.
- På minst 5 lågor ska det förekomma gränsticka.

Skötselåtgärder

- I den 30-åriga granplanteringen inom *delområde 1a* ringbarkas ca 50 % av träden. Åtgärden utförs med ojämn fördelning i beståndet. Ringbarka i huvudsak bland träd som är jämnåriga och jämnhöga. Lämna eventuellt träd som är mindre eller större än genomsnittet för att skapa variation. Lämna alla lövträd och mycket tall samt gamla träd. Skapa 3-4 luckor med ca 15 meter i diameter. Lämna också 2-3 tätningar, ca 15 meter i diameter, helt orörda. Åtgärderna utförs senast 2010.

Skötselområde 2 - Siktgata**0,6 ha.**

Naturtyp: Övrigt

Beskrivning

Siktgata som hör ihop med Ryfors herrgårds engelska park. Stora träd saknas. Vandringsleden korsar områdets södra del.

*Bevarandemål*¹

- Det ska vara fri sikt från stigen upp till Ryfors herrgård.
- Siktgatan ska vara cirka 25 m bred och 165 m lång samt helt sakna trädskikt.
- Buskskiktets marktäckning ska vara minst 10 %.

Skötselåtgärder

- Området röjs på sly vid behov.

¹ Bevarandemål anges för att mäta och följa upp den biologiska kvaliteten. Ett problem är att det i många fall saknas bra kunskapsunderlag för vad som är god biologisk kvalitet. Ny kunskap kan medföra att de uppsatta målnivåerna ändras. Avvikelse från uppsatta bevarandemål behöver inte resultera i omedelbara skötselåtgärder.

Friluftsliv och gränser

Bevarandemål

- De stora öst-västliga och nord-sydliga stigarna ska vara framkomliga och välmarkerade.
- Det ska finnas en underhållen parkeringsplats, se karta, bilaga 1a.
- Det ska finnas aktuella informationstavlor, utförda enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar, såväl vid entrén som längs med stigen och vid gränsen mot Tidan, se karta, bilaga 1a.
- Gränserna ska vara markerade enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

Skötselåtgärder

- En informationstavla om reservatet placeras vid stigen in till reservatet vid Tidan.
- Sittstenarna, som finns här och var längs med stigarna, får rensas från vegetation
- En informationsskylt får sättas upp vid siktgatan *om den behålls*.
- Hela reservatsgränsen markeras enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

Dokumentation och uppföljning

Uppföljning av skötselåtgärder

Alla skötselåtgärder som utförs inom reservatet ska dokumenteras, skriftligt och med foto. I dokumentationen ska framgå vilka åtgärder som genomförts och när de genomfördes, samt vem som utförde åtgärden.

Uppföljning av bevarandemål

En fördjupad uppföljning av naturvärdena i reservatet och de uppsatta bevarandemålen ska ske. På nationell nivå pågår arbetet med att ta fram uppföljningsmetodik för Natura 2000-områden. Uppföljningen av reservatet ska ske med motsvarande metodik. En första undersökning ska ha genomförts senast 2007.

En inventering av kryptogamfloran och vedlevande insekter bör genomföras.

Förutom uppföljning av områdets naturvärden ska besöksstryck och slitage dokumenteras och följas upp på lämpligt sätt.

Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras när tillsynen eller uppföljningen indikerar att behov finns.

Finansiering

Länsstyrelsen i Jönköpings län ansvarar för finansieringen av åtgärder enligt denna plan.

Bilagor

1a Skötselplankarta

1b Artlista